

Csanády János

Régi gémeskút

Magányos kút a tó fölött,
messzire mutat a gémje,
kinyújtott ujjá az időt
fenyegetve bök rá az égre.

Az ég hol derűs, hol borús,
míg ráterül a kútra,
napfényes, égiháborús,
csak belebök az ujjá.

Valamit mutat. Nem tudom,
mi az, már elfeledtem.
Csak visszatérő álmaim
táján lebeg felettem.

Talán azt, hogy a gyerekkor
gyémántfüvén, e tájban
szép-időm legeltettem egykor,
elmúlhatatlan nyájam.

Fulladoztam

Fulladoztam a szavakban — halkan
jött és rámköszönt az ősz,
sapkának zizegő levelet küldött,
csontos ököllel a fagy ütött,
ki nem mondott szavakban fuldokoltam,
de mindig valamit sodort a szél,
egyformán éltünk a falukban,
vert az eső, fuldokolt a szél...

Laczkó Pál

Havazás, forralt bor és újszülött

Mihelyt kilépett a folyosóra, elfelejtette, hová indult. Égtek a neok, pedig nyolc már jócskán elmúlt. Az idő mozdulatlanak látszott, s mintha a késődélután tapasztott volna szürke négyzeteket az ablaktáblákra.

Az agya simának és barázdálatlanak tűnt. Idegenként és távoliként érezte magát. Valaki más volt, nem ő, aki becsukta maga mögött az ajtót, és a percegő neonsövegek alatt elindult a hosszú irodafolyosó vége felé, ahol a csigalépcső örvénye beszippantotta a perspektivikusan összetartó falsíkok egyenes vonalait.

Ha legalább hasogatott volna a feje, vagy a gyomra kellemetlenkedik a tegnapi ivás utóhatásaként, akkor talán könnyebben felismeri önmagát, s otthonosan elrendezkedik makkegészségesnek tudott testi valójában; ahogy egyébként minden reggel teszi. Talán a másnaposság fájdalommal járó kellemetlenségei nélkül tűnt olyanannak saját mozgása a hosszú szőnyegen, mintha egy — perspektíva tanulmányozására szolgáló — óriás dobozban lépkedne, s maga volna a megfigyelő szem, amely a doboz nyílásán át figyel és maga volna a mozgatott tárgy is, ami a folyosó eszmei enyészpontjában találkozó vonalrendszere között mozog.

A csigalépcsőig legfeljebb néhány köszönés tagolta az útját. Lefelé a lépcsőkön megcsapta a garázs üzemanyag- és pinceszaga. Ma sza-

Nyári mesék

A faház áll sűrű csendben,
falombok függnek az egen,
elvegyül a kék a zöldben,
zöld a kékben csendesen.

Folyópart. Túl hegy dereka,
bunda rajt a rengeteg.
Vonat duhog el alatta,
sínek, talpfák rengenek.

A Dunába kőgát nyúlik,
megfodrozza a vizet.

Kő a kőhöz bár nem illik,
hátán horgász lépeget.

Ölel a táj, lépten-nyomon
hegyek, völgyek ringanak,
ott egy badacsonyi orom —
köves, kiszáradt patak.

Arra túl, már messzi ország,
az övé a fél Duna —
tükrében fürösztí arcát,
itt feltámad Ázsia.

Végtelen puszták, szabadság!
Föld keblében régi rom
idézi őseink arcát —
egy római őrtorony.

Kis lovak kocognak, esték
jöttén felvert sátorok —
kik az új hazát keresték,
arcuk tűzben fellobog.

Fellobog a tűz, a tábor.
All a faház csendesen.
Fényük rávetik a lángok
nyár-mesélő esteken.

Biztató falusi délutánok...

Biztató falusi délutánok,
várható szép esték,
mikor a nap lenyugszik,
s fekete lesz a festék —

valami markoló nyugtalanság,
ahogyan lopakszik az éj;
a biztonság még ágyba-ringat,
jön az álom, s a mély

álomban jönnek az álmok:
repülök, lábbal előre;
tárom karom, alattam meredély,
mentében zuhanok lassan —

már a Nap körül — mint a Föld,
zuhanok — már a Napban!
Minden ég,
minden ég.

badnapja lenne — ez volt az első gondolat, amely végre azonossá tette önmagával. Beleborzongott, ahogy fokról fokra alámerült a garázsból felhúzódó hidegbe. Esmélete önkéntelenül is visszatántorgott a kávéillatú iroda zsibongásába.

Tulajdonképpen érthetetlen, hogy már mindenki tudott az esetről. Ott volt ugyan mindenki, aki számít, de hát éjfél lehetett, amikor az utolsó embert is hazáig vitte a kocsit. A helyijáratokon és befelé jövet terjedt volna el ilyen hamar a hír? Valahogy szerencsének tartotta, hogy a részleteket nem vele meséltették. Nyugodtan kortyolgathatta a kávéját. Malonyai szerepében, és persze az összes többiében is, Csathó alakított. Csak egy pillanatra szakította meg, míg az osztályvezető előbújt a párnázott ajtó mögül. Egy gyors „Szerbusztok, szerbusztok” (hányra jár be ez az ember, hogy nyolckor már se lát, se hall az elfoglaltságtól?), kézrázás, majd egy demokratikus kérdés: jut-e neki ebből a főzetből. Hosszas szabódás után magához vette az utolsó gazdátlan csészét, amibe ugyan valaki már belepottyantott egy szem cukrot. Bár keserűn szerette, de nem mutatta, hogy érzékeli a makkát, ha egy szemnyi is. A szemvillanásokból látszott, hogy mindenki tud a cukorról. Mire az osztályvezető behúzza maga mögött az ajtót, már minden csoportvezető és jóformán minden előadó összegyűlt a kávé-szeánszra. Azok sem mozdultak, akik már felhörpölték a magukét. Malonyai viszont késett, mintha időt akarna adni Csathónak, aki nem várakoztatta meg a hallgatóságot. „Hol is hagytam abba?” kérdezte. „Ott, hogy a *Nem vagy te Nérónál* még alig figyelt oda valaki.” „Ja, igen! Hát gyerekek! Ez egyszerűen fantasztikus! Abban a koszos faluban, abban a rekedt wurlitzerben micsoda repertoár volt! A végén azt hittem, hogy az utóbbi évek teljes magyar slágertermése Malonyairól íródott. Minden szám illett rá. A szemétől a természetig, mindenének kijutott. Fél óra múlva a három Volgából mindenki a kétforintosok után kotorászott a tárcájában. Képzeltetik: ott voltak az intézmény-

vezetők is. Szellemebbnél szellemebb fordulatok adódtak. A végén a kocsmáros alig győzött bennünket kétforintosokkal. Képzeltétek, mi volt ott! Abban a kocsmában vagy kicsodában! A falusi csórikáim ilyenek még nemigen láttak. Csak vigyorogtak, bambán, a nagyfröccsök fölül. Képzeltétek: minden harmadik-negyedik szám a *Nem vagy te császár*. Meg a *Te voltál a legszebb tévedés*.

Amint lent kinyitotta a sofőrök pihenőszobájának az ajtaját, kirobanó röhögés csapta szemközti, mint a légnymás. Szórakozott, tagolatlan elméjének úgy tűnt, Csathó fenti történetének végén itt lent csattant a nevetés.

— Megyek már, Zoltán — vált ki a bolyból az osztály sofőrje, aki nem tudta még letörölni az arcáról a nevetést.

A garázstérben Zoltán arra gondolt, már nem először, míg a már zümmögve melegedő kocsik között megkereste a magukét, hogy mi lenne, ha az a tudás, amit a volán mögött ülve, az utat figyelve a sofőrök önkéntelenül is összeszednek, valami csoda folytán benne összegeződné. Pusztán felvetette ezt az elméleti lehetőséget, de nem volt lelkiereje meggondolni a részleteket. Egyáltalán, mi az, amit megtudhatnak utasaik hivatalian bizalmas vagy kevésbé hivatalos beszélgetéseiből? Érdekl-e egyáltalán őket, ami a tarkójuk mögött elhangzik? Van-e olyan köztük, aki eleve becsukja a fülét? Vagy mind mohón fülel oldalra és hátra, és mindent tudni és ismerni vél? Mindegy. Nem kívánta a tudásukat. Csathó biztosan vállalkozna rá, hogy átvállalja a tudásuk terheit. Ez persze csak amolyan lappangó ellenszenv Csathóval szemben, gondolta. Tegnap is milyen eréllyel védte meg a szórakozásukat. Az az igazság, hogy nem sokkal záróra előtt álltak be a kocsikkal a presszó elé. A többség még inni akart, mielőtt a városba érnek. Nem tudni, kinek az ötlete volt a wurlitzer. Tény, hogy a presszó főnöke záróra előtt kikapcsolta, de az előre bedobált érmék miatt még hátra volt néhány szám. Különböző is akkor lendültek bele. A szórakozás hirtelen végeszakadtának ugyan általános méltatlankodás volt a következménye, de az átutazó megyei vendégeké nem volt hevesebb, mint a helybelieké. Egyedül Csathó lépett fel eréllyel. Zoltán nem hallotta, hogy Csathó mit mondott a főnöknek, de azt látta, hogy a nagy darab ember zárórai határozottsága hogyan csappan meg. Csathó maga dugta vissza a wurlitzer csatlakozóját a konnektorba.

A sofőr beült Zoltán mellé, s mihelyt elindultak, egyik kezével, szinte ösztönös mozdulattal, zenét keresett, míg a másikkal kimanőverezte a garázból, és szemtelenül bár, de nagy ügyességgel, berobbant a reggeli forgalomba. Csak miután megfelelő zenét is talált és biztos helyük is volt a városból kifelé áramló gépjárművek között, szólt oda:

— Remélem, délre végzünk.

— Én is azt remélem. Nem mondtam le az ebédjegyemet se.

— Nálam azért többről van szó, mint nálad — vigyorodott oda a sofőr.

Mivel a másik arcán nyomát se látta az érdeklődésnek, kibökte:

— Hajnalban bevíttem az asszonyt. Ha nem lesz rest, délre megvan a fiam.

— A fiad? — értetlenkedett Zoltán.

— A fiam hát! Mit képzelsz? Mást haza se hozok! Megmondtam az asszonynak: én beleadtam apait, anyait, most rajta a sor.

— Vagy úgy — mondta kitérően Zoltán, azt remélve, hátha kitalál valamit, amit megkérdezhet a sofőrtől. — És akkor miért vagy itt? Megkönnyebbült a saját kérdésétől.

— Koptatnám tán a követ a szülőszoba előtt? Így legalább, ha majd nagy srác korában megkérdezi, mit csináltam, amikor ő született, elmondhatom neki, hogy lehajtottam ennyi meg ennyi kilométert, átszeltem a fél megyét. Ennek van értelme! Nem igaz?

Válasz helyett eszébe villant a felismerés. A sofőr — aki a vasárnapért éppúgy megkapta volna a szabadnapot, mint ő, aki szintén nem kapta meg — ugyancsak Malonyai ügybuzgalma miatt dolgozik. Malonyai minősítette halaszthatatlannak ezt az ügyet az osztályvezető előtt, akitől a kocsik függött. A gépkocsivezető a váratlan esemény miatt ma reggel még ugyan lemondhatta volna az utat, mégis inkább eljött. Ha jól meggondolja, a sofőrt legalább annyira hibáztatja ezért a mai napért, mint Malonyait. Végső soron mit kezdene egy hétfői szabadnappal? Ülne abban az albérleti lyukban, és önkéntelenül is egymás neszezését figyelne a szenilis háziúrral. Akkor már inkább az országot. Jó kocsik. Sebesség. Ilyen egyszerű. Hálás is lehetne Malonyainak. Persze a buzgalmát akkor sem érti. Egy héttel a távozása előtt bármit is sürgősnek tartani?!

— Hát, annál tényleg többet ér — válaszolta megkésve, mintegy befejezve a maga gondolatait is. Biztos volt benne, hogy a teljes kiszálás a szülő asszonnyal fog eltelni. Ahogy rátelepedett ez a lehetőség, és a téma az előttük álló több óra állandó elemének ígérkezett, részleteiben is megértette, miről van szó. Az első negyedórát amúgy is minden alkalommal nehezen vészelte át a kocsiban, gyakran küzdött hányingerrel, s ez a negyedóra még nem múlt el. Pedig a gyomra a tegnap este után amúgy is nehezen viselt el bármiféle atrocitást. A műtőben lejártszódo jelenet képe — a test a testből, s kísérlője, a vér — gombócot lökött a torkába, ami attól függően, hogy előztek-e vagy akadálytalanul haladtak, kanyart szedtek-e be vagy egyenesben futottak, le-föl járt a nyelöcsővében. Szeme előtt pedig, mint a részeg rögeszmévé merevedett gondolatai, makacsul ott lebegtek a szülőszobai események részletei. Holott életében nem látott még szülést, ha-

csak a kutyájuk kölykedését nem számítja annak, mit gyerekkorában végignézett.

— Tudod, fantasztikusan együtt vagyunk az asszonnyal — harsogta lól a zenét a sofőr. — Azzal fogadott este, hogy úgy érzi, készülődik a fiam. Láttam rajta, igazat beszél, de a dolgot nem tartottam sürgősnek. Emlékezhetsz, mikor értél haza. No, én még egy órával később, miután mindenkit hazafuvaroztam, letettem a kocsit, utána gyalog haza. Mondom az asszonynak, reggelig már tartásál ki, éjszaka nem jó bemenni a kórházba, a doktort se találni ilyenkor, akivel megbeszéljük, hogy levezeti a szülést. Gondolhatod, semmi kedvem nem volt olyan nap után még elmászni a kórházba. Különböző is, igazam volt. Így van, vagy nem így van?

No, lefeküdtünk, el is aludtam rögtön, szemhunyás után. A marha fejemmel mit kezdek álmodni? Hogy rettentően sietni kell valahová, az ég tudja hová, hát adom a fröccsöt a kocsinak, ami belefér; de sóp-rünk is, mint a hétfrenc. Erre mi történik? Hallom, hogy megpattan valami. Elszakadt az ékszíjam. Amúgy istenigazából elkezdtem mondani a legszebb fohászokat, mire szölongat a feleségem, mert nem szereti, ha mocskosszájú vagyok. Erre felébredtem. És képzeld, mi a helyzet?

Nem várt ugyan feleletet, mégis nógatva a karjára ütött néma hallgatójának, aki szórakozottságában figyelt is, meg nem is a sofőr ál-mára. Arra gondolt, hogy az utca elején, ahol letették, még tőrhetően tartotta magát, sőt úgy érezte, minden tekintetben formában van. Mire azonban a felesége mellé feküdt, csak annyi maradt az egészből, hogy még képes volt tudatosítani az asszony néma szemrehányását. Aztán a párnára ejtette a fejét és néhányszor elismételte, mint aki pontosan tudja, hogy maga is vétkes, de olyan jó lenne felmentést találni: „Leitattak, ne haragudj!... Leitattak... Tényleg” — aztán álomtalan álomba zuhant. Reggel csak a legszükségesebbet mondták egymásnak. A békülést meg sem kísérelte.

— Az ilyesmit nehéz kitalálni — felelte mégis, most is megkésve, de a sofőr a válasza után sem folytatta. Valamit felfedezett és merően előre figyelt.

— Megálljunk? Lerohadt a kocsija.

— Nézzük meg, ha már annyira integet — felelte Zoltán, mert ő is meglátta a méregzöld Zsiguli mellől hadonászó alakot.

— Ilyen napon különben se lehetek tré senkivel — lassított a sofőr.

Mikor kiderült, hogy igyekeznek vissza, mert ebédre végezni akarnak, a kocsiját sorsára hagyva, beült hozzájuk a biztosítási ügynök — mert hamar kiderült, hogy az —, csak arra kérte őket, hogy ha lenne tíz pernyi idejük, míg az egyik útbacsó ruhagyárba beugrik, hogy a pénzt a megbízottjától átvegye, nem tudna elég hálás lenni. Ezt készséggel megígérték. A sofőr pedig folytatta az éjszaka történetét.

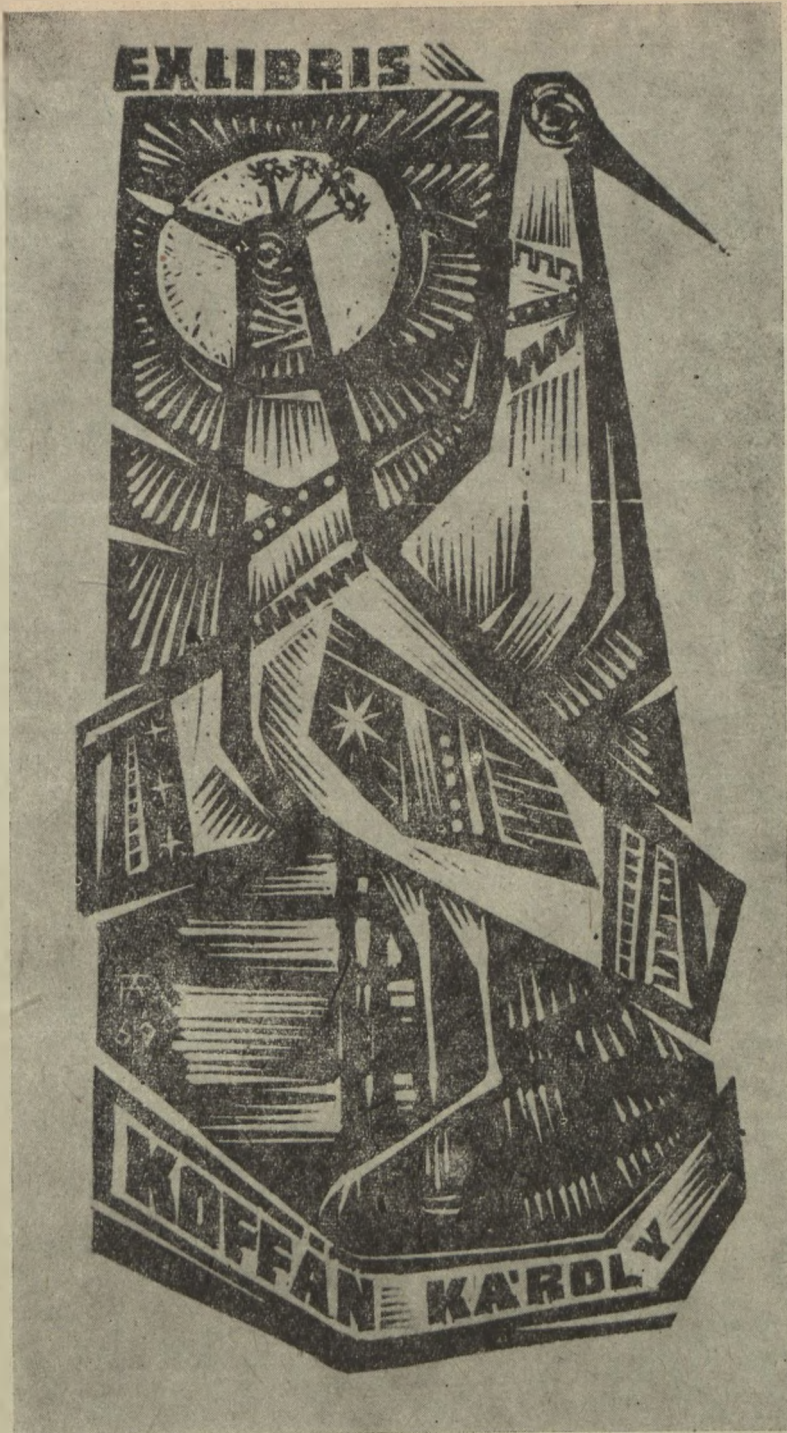
— Szóval, nem is képzeld, mire ébredtem. Tényleg a feleségem szölongatott. De miért? Mert ez a lényeges. Nem akartam hinni a fülemnek. Azt mondja, hívjam rögtön a mentőket, mert úgy érzi, megpattant benne valami, és elfolyt a magzatvíze. Érted már, miért mondom, hogy mennyire együtt vagyunk az asszonnyal?

A járáson — Malonyai nyomatékka kérte, hogy a járás ne maradjon ki az ügyből — első dolguk volt, hogy felhívják a megyei kórházat. Még semmi eredmény nem mutatkozott a sofőr feleségénél, bár ígérték, hogy most már hamarosan. Újult izgalommal folytatták az utat. Kata a járástól, a hátsó ülésen, a biztosítási ügynök mellett foglalt helyet.

Zoltán a csupasz határt és a lombtalan akácligeteket nézte. Tudta, hogy Katával nem sokra megy. Nem teheti meg, hogy az ügy felderítését átadja neki. Saját magának kell a végére járnia mindennek. Katával legfeljebb a járás jelenlétét lehet majd bizonyítani. Az összehangolt munkát. Azt, hogy „minden szinten” áttekintették az ügyet, az ügy jelenlegi állását. „Tulajdonképpen mi a baj ezzel a lánnyal?” — kérdezte magától, mert rájött, hogy a szállongó mendemondákon kívül ő maga semmi felróható nem tapasztalt. Egy sor közös munkában működtek együtt. És mindig eredménnyel. Nem lehetne azt mondani, hogy Kata tehetségtelen. Zoltán elfintorodott, mintha más szájából hallotta volna saját megengedő megállapítását. Nem, tényleg nem tehetségtelen. Itt senki sem tehetségtelen, gondolta némi gúnyval, Malonyai se, Kata se, ez az ügynök se. És mégis... Mi lesz Malonyaival. Katával? Igyekezett nem gondolni magára. A leghetesebb mégis ez az ügynök. És persze Csathó! Mi hiányzik a többiekől? Azt, hogy és belőle mi hiányzik, nem hagyta kérdésé szilárdulni. Megtartotta hangulata megfoghatatlan alapközegének, amelyben puhán elernyedhetett.

Szerencsének tartotta, hogy a biztosítási ügynökkel plusz utasuk is van. Legalább nincs kitéve a helyzet ösztökélésének, nem terheli magát fáradtságos, tapogatózó kérdésekkel, hogy kipulatolja Kata életét, mint akkor, ha egymás mellett ülnének, beszélgetésre kényszerülve. Bár az is lehet, hogy Kata faggatódná a Malonyai távozásával kapcsolatos pletykákról. Az se lenne jobb. Úgy jó, ahogy most vannak. Ülhet elől, háborítatlanul a tágra engedett biztonsági öv fedezékében, és nézheti az utat.

Szembeáramlott vele a táj, mintha folytonosan átmosná, s — ettől-e vagy a sebességtől? — kellemes ürességet érzett, elmúlt a hányingere, és az esti ivásnak most szinte jótékony hatása jelentkezett. Kata és a biztosítási ügynök beszélgetéséből csak töredékek jutottak el hozzá: „Szajtézés”, „fonjad a szót”, „úri szabó vagyok, csak hozott anyagból...” Jó lett volna, ha a kocsik megy tovább, át a falvakon, át az

egyik járásból a másikba, ki a megyéből, valahová messzire, ki tudja, melyik pontjára a világnak. Vagy meg sem áll. Csak megy-megy... Hirtelen a középiskolás osztálykirándulások jutottak eszébe: minden alkalommal visszatérő vágya volt, hogy bárcsak ne állnának meg, futna velük az autóbusz ki tudja, meddig, talán örökké.

Ahogy ígérték, a ruhagyárnál megálltak a biztosítási ügynöknek. Zoltán utána nézett, amint akadálytalanul besétált a portán. A sofőr rákezdett az asszonyára. Zoltán most már unta. A porta felé bámult. A fülke ablakán át idősebb asszony nézte a kocsijukat, közben megállás nélkül horgolt. Kata és a sofőr élénk beszélgetésbe bonyolódott. Kata ugratta a sofőrt, akivel most kedvére elszórakozhatott bárki. Mindössze azt kellett kétségbe vonni, amit Kata is, tudniillik, ki hiszi el neki, hogy tud ő fiút is...

Zoltán egy kis idő után elővette a táskáját és kiemelte belőle az aktát. A választ váró levél rövid volt, hiányoztak belőle az udvariassági formulák. Az újbóli olvasat többé-kevésbé elfogadhatóvá tette számára is Malonyai igyekezetét. De nem is annyira az érdemi megoldást sürgető levél, hanem a melléklet érdekelte: a tulajdonképpeni panaszos levél, amit hozzájuk fénymásolatban küldtek. Az első mondatokat jóformán olvasás nélkül futotta át. Az életrajz érdekelte, amit pedig szinte már kívülről tudott. Lényegében izgatta az ügy. Legfeljebb jobb előzményeket szeretett volna hozzá. Nem olyant, mint az a tegnapi este volt. Olvasás közben, figyelme legalján, mégis az a nehézkes sejdítés úszkált, hogy a wurlitzer-tréfa valamilyen módon mégis kapcsolódik a mai napjához, de csak a végén ölt majd alakot az összefüggés, mint egy mozaikos szerkesztésű novellában.

Lenyűgözte az életrajz másfél oldalnyi lexicontömörsege. A panaszos három bővített mondatban elintézte a születését, a szülőket, testvéreket, a falusi szegénysorsot, amire megváltásként jött, hogy valamilyen módon vasasszakmát szerzett. Belefért még a háború, a hadiüzemi felmentés, a német kitelepítés megúszása is. Aztán 1945-tel szétáradt az életrajz, mint a Duna a visegrádi szoros után; több ágra szakadt, egyidejűségek léptek fel és időnként kerek, lezárt események tűntek elő. Szervezetek rövidítései — Zoltán számára olykor teljesen ismeretleneké —, ismétlődő, más-más történéshez kapcsolódó, de szinte évküihagyás nélkül sorjázó dátumok; pártok, feladatok, megbízatások, eredmények követték egymást. Olykor úgy tűnt, nem is életrajz az egész, hanem másfél évtized történelem. Zoltán nem érzékelte a felsorolásból, mi az, ami személyes mindebben. Mintha vele mondaták volna fel azt a másfél évtizedet. Amikor a panaszos mindezzel végzett — nem lehetett tudni, a maga mentségére hozza-e fel mindezt, vagy érdemeiként —, szinte jól esett, ahogy a széles áradás minden előkészítés nélkül eltűnt, mintha beitta volna a föld. Váratlanul személyessé váltak a mondatok. A beadványt fogalmazó hányódásaiként volt értelmezhető néhány munkahely, majd visszatérő betegeskedések következtek és végül a kultúrotthon-igazgatói állás. A beadvány is e tárgyban kelt: a fizetést keveselte, ami a nyugdíjra várakozva még kevesebbnek tűnt a ténylegesnél.

Katától megkérdezhetett volna néhány részletet, de az ügyet most már teljesen a maga számára tartotta fenn. Befolyásoltság nélkül, érintetlenül akarta látni a helyzetet. Valamiért az is zavarta, hogy ismerte Malonyai véleményét, aki szerint a fizetésemelés szükségszerű, sőt, tudomása szerint már meg is kellett volna történnie, ha a községi vezetésben, vagy a járásnál finoman nem akadályozná valaki. Ugyanakkor — mintha tartozott volna ezzel Malonyainak — a kávéseánsz Csathó-féle jelenete után szeretne volna hinni, hogy Malonyait nem a kísérőlevél kertelés nélküli hangneme izgatta fel.

A portásasszony változatlanul horgolt, már nem érdekelte a fekete Volga. A sofőrt teljesen felajzotta a női ellenkezés, és Kata kedvvel ugratta. Bő negyedóra telt el, de a biztosítási ügynök nem jelentkezett. A szürkeség nem oszlott el az égen, hanem inkább sűrűbb lett, mintha havazni készülné, ami nem is lett volna csoda, mert már túl voltak november derekán.

— Havazni fog — jegyezte meg Zoltán hangosan. Kata és a sofőr felkapták a fejüket. Ez a közlés nem illeszkedett a helyzethez. A sofőr azonban, akit egyre inkább átjárt az apaszerep, rögtön feltalálta magát, s mint mindent eddig is, ezt is beleolvastotta a maga állapotába:

— Nem baj, legalább elmondhatom majd neki, hogy 197...-ban a születésnapján esett le az első hó!

Zoltán nyugtalanította a biztosítási ügynök távolmaradása. Arra számított, hogy délre tényleg leveghet, és a délután folyamán valamilyen ürüggyel hamarabb kilóghat a városba, hazamehet és kialudhatja magát. Megpróbálta kiszámolni, mennyi időt töltöttek el a lerobant Zsiguli átvizsgálásával, mennyit a járáson a telefonnal, s mennyit itt a ruhagyár portája előtt. Tíz óra már jóval elmúlt, és még közel fél órát kellett menniük. Ha ehhez hozzászámítja a tanácson töltendő időt, az utat visszafelé, délután egy óra jön ki belőle.

És persze még nem indultak el. Maga nyomta meg türelmetlenül a kürtöt. Aztán kiszállt és már bonyolult magyarázatokat készített elő, amivel majd a portásnőt ráveszi, hogy engedje be, amikor feltűnt a biztosítási ügynök.

— Végül is, egy megyetanácsi kocsit, ha késik is, megvárnak — mondta mentegetőzős helyett.

— Nem időre megyünk — felelte ingerülten Zoltán. — De azért sietünk. És különben is! Egy megyetanácsi kocsit sem várnak jobban a községekben, miért bármiféle más kocsit. Félre vagy informálva.

A biztosítási ügynök egy pillanatra meghökken, de nem hagyta magát kizökkenteni. Láthatóan eredménnyel járt az üzemből.

— Persze, igazad van — válaszolta. — A sörösautót nyilván igazottabban várják — nevetett, majd más hangneme váltott, mintha igyekezne felzárkózni Zoltánhoz. — Ez a népség még olyanabb, mint volt. Most mutatja meg magát igazából. Tudnék nektek eseteket mesélni!

— Ehhez nem fér kétség — hűtötte le Zoltán. Maga sem értette, honnan van benne váratlanul ennyi ellenszenv ez iránt az ismeretlen iránt.

— Késtem. Rendben van. Állom a következményeit. A vendégeim vagytok! — csapott a térdére fektetett aktatáskára az ügynök. — Tudjátok, most életbiztosításokat szervezek. Csináltam mást is, de ebből magas a jutalék...

— Nem a késésről van szó — szakította félbe Zoltán. Nem tudta megállni, hogy ezt a pontosítást el ne vegesse.

— Nem értelek egészen pontosan — válaszolta az ügynök —, de engedelmekkel nem sértődöm meg. Ugyanis nem az a fajta vagyok. Ez kizáró ok lenne a szakmámban.

— Ugyan, ne kakaskodjatok! Mesélj inkább néhány esetet, ha már célozgatál rá! De nevezheszünk ám! — követelte Kata.

Az ügynök bevezetésként egészen szellemes fejtegetésbe kezdett arról az alapvető ellentmondásról, hogy valaki — aki pedig még élni akar és lehetőleg sokáig — biztosítást köt arra az esetre, ha meghal; amiből abban az esetben, ha a halál tényleg bekövetkezne, neki az égvilágon semmi haszna nem lenne. Önmagában véve ez az ellentmondás még áthidalható, és a legtöbb emberből kiszajtolható egy szerződés. Am az esedékes befizetésekkor mindig kiderül, hogy a mögötte levő és elhagyott tárgyidőszakot is minden különösebb veszély nélkül élte át a biztosított, tehát lényegében feleslegesen szabadult meg a pénztől. És lám, itt a befizetés napja és újból kidobhat egy kis summát az ablakon, ami még azzal a kellemetlenséggel is jár, hogy emlékeztetik

rá, mennyi veszély fenyegeti az életét és hogy bármikor meghalhat. Márpedig nem abban a korban élünk, hogy bárki is pénzt adjon ki azért, hogy *memento morit* szerezzon magának.

Az ügynök még nem fogyott ki a mulattató történetekből, amikor megérkeztek az úticéljukhoz. Zoltán a tanácson senkit sem talált a stencilgép kezelőjén kívül, akitől megtudta, hogy a titkárnak valami dolga akadt és nemrég ment el, de már csak ebéd után jön vissza. Az elnök pedig a járásnál van. Várniuk kell tehát, legalább egyig. Zoltán arra gondolt, hogy addig esetleg felkeresi a panaszost. Mielőtt szólhatott volna, Kata rögtön javasolta, hogy máris hajtsák be a biztositási ügynök tartozását: üljenek be a presszóba.

Jócskán elmúlt egy óra, amikor Zoltán visszajutott a tanácsra. Amint a járdára lépett, érezte, hogy az utolsó kör forralt bort ki kellett volna hagynia. Különben is sörre vágyott, az jót tett a másnaposságának, szinte mindig teljesen felfrissítette. Nem is tudta, miért engedett a rábeszélésnek. Attól tartott, meg fog látszódni rajta az ital. Legszívesebben kerülőt tett volna. Az országútra felfűzött falu azonban nem kínált mellékutakat. A járda egyenesen a tanácsra vitte. Megállt, kigombolta a télikabátját, komótosan akart rágyújtani, hadd müljék az idő. Az első slukk után vette észre, hogy kapkodva és mo'hón sikerült.

A levegő érezhetően megenyhült, tudta, hogy havazni fog.

Idegenkedett az ilyen kiszállásoktól. Valahogy mindig illetéktelennek vélte magát. „Igen, a magabiztosság”, mormolta félhangosan és a cementlapokkal kirakott árokba dobta a csikket. Ha csak tehetne, Csathóval egyeztetne az útjait. Csathó mindenütt otthon volt. Csathó annak ellenére, hogy a „jó harmincasok” közé tartozik, az egyik legrégibb dolgozója volt az osztálynak. Ebből élt. Mindent tudott, amit tudni érdemes. És ezt mások is tudták róla. Amint azt is, hogy nem szakad meg az erőfeszítéstől. Viszont biztos pont volt változó főnökei számára: évekre visszamenően, folyamatában tudott referálni az ügyekről. S ez a tudás észrevétlenül változott át saját munkája eddigi eredményévé. „Önadminisztrálás” — szokta mondani Zoltánnak, ha már végképpen nem tudta visszafojtani nevelői hajlamait. „Önadminisztrálás, öregem! Ne légy mamlasz!” Közös útjaikban is az volt a különös, hogy Csathó minden kérés nélkül, a legtermészetesebb módon vitte a szót az ő ügyeiben is, és hamar lerendezett mindent, másik kedvenc jelmondata jegyében: „Röviden, okosan, érdekesen.”

Zoltán összeszedte magát. Hajlandó volt valamiféle jelnek tekinteni, hogy egyedül kell tárgyalnia. Előnyt látott abban is, hogy Kata se ment vele, hanem a presszóban maradt. Így a járásra általában hivatkozhat majd, s nem Katában testesül meg a közvetlen felügyeleti szerv. Katán különben is feltűnően látszana az ital. Már ott tartott, hogy „én egyszer úgy itt hagynom ezt az egészet”.

A tanácson a stencilgép ütemes kopogása fogadta, egyébként csend volt. Ettől váratlanul olyan állapotba került, mintha nem is a megyéről, hanem innen a faluból jönne ügyes-bajos dolgát rendbetenni és előtte felhajtott volna valamit, szíverősítőt.

A titkárt félig nyitott ajtó mögött találta. Háttal ült, újságot olvasott. Zoltán az ajtónak otthon sem tudott háttal ülni. Aki erre képes volt, azt érzéketlennek tartotta. Pontosan tudta, hogy a maga részéről fogyatékosainak egyik apró jeleről van szó, amiből magának erényt, másnak hiányosságot csinált.

A titkár — miután a válla fölött megnézte, kinek is viszonyozza a kölyönést — az asztalra tette a nyitott újságot, mint aki hamarost folytatni akarja az olvasást.

— Tudtam az érkezéséről. Már vártam. — Közben beszélt, szája sarkában egy gyufaszál végezte kényes egyensúlyi játékát, fogpiszkáló gyanánt. Zoltán önkéntelenül is azt figyelte, mikor ejti ki. — Igen. Igen. Tudom, nem talált itt — előzte meg Zoltánt. — Tudja, az asszony főztjéhez vagyok szokva. Főznek nekünk az óvodában, oda jár át minden tanácsi dolgozó, mert gyors is, olcsó is, nem is spórolják ki a javát, de én valahogy nem tudtam megszokni. Pedig volt rá időm. Tudja, tíz és fél évet húztam le a járásnál. A közkonyhára valahogy mégse állt rá a szám íze. Úgy, hogy mióta itthon vagyok, lassan öt éve lesz, nem győzők eleget enni ebédre. Nem mondom, nem modern felfogás, hogy pont a titkár felesége marad otthon a főzőkanál mellett. Mikor pedig minden asszony a munkához törekszik, az önálló kereset-höz. De nem tehetek róla, gyomorpárti vagyok. Rászolgáltam a tíz és fél évemmel — nem igaz? —, hogy most már tisztességes ebédet egyek. — Zoltán egyre nagyobb zavarban hallgatta. — Gondolom, valahogy eltelt az a kis idő. Szépen rendbe tettük a presszót, városi igényt is kielégít. Tudja, kell, ha azt akarjuk, hogy a fiatalok... Persze nem kis pénzbe került... Tudja, a helyi ÁFÉSZ nélkül...

Zoltán arra gondolt, hogy újságírónak véli, azért sorolja fel a falu minden eredményét. Nem tudta, hogyan szakítsa félbe. Aztán váratlan kérdés következett:

— A Katika nem jön be? Mostanában ritkán fordul meg nálunk. Azelőtt mennyit nyúzott bennünket! Néha már azt hittem, egyéb dolga sincs a járásnak, mint hogy a szegény községeket a kultúrotthonnal meg a könyvtárral nyaggassa. Gondolom, maga is ilyen ügyben jött. Azt hiszem, még nem találkoztunk. Az igazgatóról van szó, ha szabad találgatnom.

— Igen, valóban... — könnyebbült meg Zoltán, hogy a tárgyra tértek. — A pártbizottság segítségét kérte a fizetése ügyében. S mivel kimondottan tanácsi feladatról van szó, tőlünk várnak feleletet és megoldást.

Érezte, hogy a titkár minden tekintetben ura a helyzetnek, s ha úgy akarja, minden érdemleges megoldás nélkül elválhatnak. Mégis, ha arra kerül sor, a titkár teljesen tisztán áll majd. Zoltán, a szavai megerősítéséül elővette hát a levelet, de — a diplomatafényét fedel-

nek fedezetében — a kapocccsal együtt levette a beadvány fakszimiléjét.

A titkár, anélkül, hogy a hátát elemelte volna a fotel támlájától, a levélért nyúlt, majd sokkal tovább olvasta, mint amennyit a három és fél sor igényelt. Úgy tűnt, az aláírás kibetűzésével bajlódik. Zoltán kihaszálta a helyzetet:

— Konkrét választ kell vinnem. Úgy vagyok informálva, nincs semmi akadály, hogy pozitív elintézés nyerjen az ügy. Sőt, már rég meg kellett volna oldani ezt a bérkérdést.

— Igen, igen. Bár nem pontosan úgy van, ahogy mondja. — Az újságra ejtette a levelet. — Tudja, van itt néhány olyan körülmény, ami, hogy is mondjam csak, nem teszi egyszerűvé az ügyet. Mint embert, ugye...

— Úgy tudom, ön már korábban megígérte a fizetésemelést, ami azóta sem történt meg — Zoltán maga is meglepődött az erélyességén. „Nem ittam hiába”, gondolta.

— Csak szóban. Csak szóban. Nem tudom, mennyire tájékozott a községek gazdálkodásában. Sajnos, a beralap kötött, és ezen a területen megtakarított beralappal nem rendelkezik a község. De az ígéret kötelez. És minden tőlem telhetőt... Amit lehet, a jutalmazással, is korrigáltunk.

— De kérem, ön is jól tudja, hogy a nyugdíj előtt állóknak mit jelent a fizetésemelés. Itt nem a jutalomról van szó.

— Mint embert, ugye, megértem. Tudja, hogy van: idősödő személyről van szó, ki ne értené meg? De a jutalmat is egyedül nekem köszönheti. Annak is örülhet.

— Miért? Nem érdemelte meg?

Mielőtt a titkár válaszolhatott volna, halk kopogtatással belépett a stencilező nő, kezében az elvégzett munkával.

— No, mi van? — kérdezte a titkár. — Vagy úgy. Kész lett? Tegye az asztalomra!

A nő szó nélkül a titkár széles, régimódi íróasztalára helyezte a vastag köteget, majd hátrálva kiment. Az irodában az íróasztal volt az egyetlen nem mai bútordarab, amit még valószínűleg a háború után mentettek át a községi előjáróságról. Hatalmas lapján jól szét lehetett pakolni, s amellett számos fiókja is a javára szólt. Egyébként a szőnyegetől a kékeszürke páncélszekrényig vadonatúj volt minden, vagy legalábbis nem régi. Az biztos, hogy rendben tartották az irodát, mert az elegáns szobanövények dúsak és erőteljesek voltak.

— Látja, ilyenekkel is nekem kell törődni. A sport a mindenem. Benne vagyok az egyesület vezetőségében. Most tartunk majd a héten ülést, ahhoz készülnek a meghívók. Nos, hol is tartottam?

— Azt kérdeztem, miért nem érdemelte meg még a jutalmat se?

— Úgy látom, mégsem tud mindent. Nem kellene most neki ezen a fizetésen tengődni. Nem kényszerítette őt erre senki. Lett volna neki lehetősége.

Zoltán az életrajz bonyolult szakaszára gondolt, aztán a váratlan elapadásra, amire pusztán az évszámokból nem lelt magyarázatot, indokolva pedig nem volt.

— Tudom magam is, hogy nem mindig csinálta azt, amit most. Nagyobb feladatoknak is eleget tett.

— Nagyobb feladatoknak? Jó, nem firtatom. De kérdem magától, más nem? Én is mondhatnák magának egyet s mást a magam életéből. Beszélt már vele személyesen?

— Nem találkoztam még vele, de tervbe vettem.

— Akkor majd arra is kérdezzen rá, mi az ördög bújt bele, amikor tíz éve nem is akármit ajánlottak fel neki?! Ő meg nem vállalta.

— Nem tudom, mi történhetett tíz évvel ezelőtt. Nem is firtatom. Mert azt mégsem gondolom, hogy az akkori bármiféle esetnek köze lehetne a mostani fizetéséhez, még kevésbé a jutalmához.

— Ahogy gondolja. De ha mindenáron tudni akarja, mi a baj vele most, hát elmondom. Kötetlen munkaideje van, ugye, csakhogy ő ezt a kötetlen munkaidőt nagyon a maga szája íze szerint igazítja. Ott vannak neki az állatok, marha is, disznó is.

— Mondjon valami konkrétumot!

— Arról beszélek. A vártat nem tudja adni. Mindketten ismerjük a követelményeket. Ő már ezeket nem tudja adni.

— Valamit azért csak végez. Elég mozgékony embernek tűnik ahhoz, hogy ne tétlenkedjék.

— Csinálni éppen csinál valamit! Bajt. Van egy igazán jól működő ifjúsági klubunk. Hát azon már neki tényleg csak annyit kellene segíteni, hogy kinyitja a klubszobát. De a fiatalokkal nem tud kijönni. Taszítólag hat rájuk a magatartása.

— Mindent azért a fiataloknak se kell elhinni.

— Akkor nekem higgye el, amit most mondok. Mert már kihúzza belőlem — azzal kivette a szájából a fogpiszkálót, kettétörte és a hamutálba dobta. — Tudja, mit csinált tavasszal? A kultúrház mellett elég nagy park van. Fák, bokrok, padok. Kiesik az utcai forgalomból, világitás nincsen. Társadalmi ünnepeken szoktunk áramot kivezetni a kultúrházból. A fiatalok persze kedvelik. Érthető, nem? No, hát az igazgató, ahogy egyik nap kinyitotta a klubot, a puffok között felfedezett egy — férfiak vagyunk, kimondhatom —, egy óvszert, meg egy véres zsebkendőt. Fogta a seprűnyelet, feltűzte rá mind a két leletét. Megvárta, míg a fiatalok összegyűltek a klubban, bement hozzájuk, kezében a kidekorált seprűnyéllel és ordenáré jelenetet csinált. Mit szól hozzá? Pedig bizonyítást nyert, hogy a klub ablakai nyitva voltak, szellőzés végett, mert pincehelyiségről van szó, ezért kintről is bedobhatták. És...

Ebben a pillanatban élénk zajt hallottak a folyosóról, majd erélyes kopogást. A biztositási ügynök nyitott be, nyomában a többiekkel.

— Ópardon — mondta. Első pillantásra látszott, hogy spicces. — A kollégánk után jöttünk. Meg egy kis szívességre is kérnénk. A helyzet ugyanis az, hogy a sofőrünk felesége szül, és minden pillanatban...

Máris hívták — „igen sürgősre” — a megyeszékhelyet. Nem sokat kellett várniuk. A sofőr várakozása beteljesült: valóban fia született. Az ovációt a titkár terelte mederbe:

— Hát ehhez igazán gratulálok! Ez aztán minden hivatalos tárgyalásnál előbbre való. Erre inni kell. — Azzal a páncélszekrényhez lépett. Kiemelt belőle egy üveg bontatlan konyakot. Másik üveg is látszott, de abban felénél kevesebb volt az ital. A titkár becsukta a páncélszekrényt és gondosan elfordította a kulcsot. Katával poharakat mosatott, majd mindenkit leültetett. A vendégek a fotelokba huppantak. A titkár, mivel neki már nem jutott hely, előhozta az íróasztala mögül a karosszéket. Így, amikor az újszülöttre írtették a poharait, mindenkinél magasabban ült. Ennek ellenére Zoltán most fedezte föl, hogy a titkár kis, alacsony ember. Mokány — jutott eszébe a rég hallott, otthonról való szó. „Mokány paraszt” — intézte el magában, s váratlanul olyan elégedett lett, mintha sikerrel zárta volna le az ügyet. A titkár, amikor másodszor töltött, odaszólt Zoltánnak, hogy végül is a dolog megoldható, de könnyítse meg a helyzetét egy levéllel, mert a testületen is keresztül kell vinni az ügyet. A megyei levéllel akár a jövő hónaptól megoldható. Bár a megoldást a nyugdíjazás jelentené. Amit, tekintettel az érintett magas vérnyomására, bármikor kivitelezhető lenne.

A második konyak után Zoltánnak eszébe jutott, hogy még nem is ebédel, a reggeliről nem is beszélve.

Mint egy szilveszterező, vagy névnapot, születésnapot köszöntő csapat hagyta el a községi tanácsot. A kocsiiban, ami azóta jócskán kihült, még magasabbra csapott a jókedv.

— Most pedig mindenki az én vendégem! — jelentette be a sofőr és kiadta magának az utasítást: — Irány a halászcserdá!

— Mire jutottál? — kérdezte Kata Zoltántól, amikor a kocsi végre bemelegedett. — Ki nem állhatom még a látását se. Lúdbőrös lesz a karom a bajuszától, ha csak ránézek. Ha beszélök veled, inkább elnézek afölött az okos parasztféje fölött.

Zoltán a lányra nézett: részeg volt.

— Különös fogalmaitok vannak nektek az emberekről. Míg a tanácson voltál, nem tudtam a magam pártjára állítani Katát. Itt van ez az elnök is...

— Nem elnök, csak titkár — helyesbített a sofőr.

— Mindegy. Vegyük úgy, hogy elnök. Azt hiszitek, akárki megtette volna azt az itallal? És Kata hiába mondja, mert ez egy okos ember. Mit vártok egy elnöktől? Ha még értelmes is lenne, azt egy bizonyos szinten fölül nem lehetne elviselni.

— Kisdolgoznom kell a szövegedtől — szakította félbe Kata. — De tényleg. Álljon majd meg valami nekem is alkalmas helyen!

— Az jó lesz. Belőlem is kikívánczok, ami fölőseges a forralt borból. Ha megengeditek, folytatom. Szóval elnök bárki lehet, aki okos. Mert az okos ember mindenhol használható. Lehet utcaseprő, buszsofőr, orvos vagy akár tanácselnök. De a butával mit kezdel? Ha utcaseprő, a lefolyóba sepri a löcötromot, hogy az eldugul. Ha sofőr, gombáskodik az utasokkal. Ha orvos, csak a kórház elhalálozási statisztikáját tartja szem előtt. És ha elnök, akkor nem tudja kellő időben elővenni a konyakot.

A sofőr harsogva nevetett, Kata visított, Zoltán már azon volt, hogy megkérdi, nem túl ködös-e a tipológiája, és magát melyik táborba sorolja, mikor Kata ököllel verni kezdte a sofőr hátát:

— Itt! Itt! Itt jó lesz! — mutogatott egy útszéli kazal felé.

A sofőr hirtelen fékezett. Kata sikított. Mindannyian előrelendültek. A biztonsági öv rátapadt Zoltán gyomrára. Váratlan hányinger fogta el. Kata máris nyitotta az ajtót, és sarkait kétoldalra dobálva, furcsa, nőies futással eltűnt a szalmakazal mögött. A biztosítási ügynök is kiszállt, nyújtóztatta a derekát. Zoltán leengedte magának az ablakot, hogy csituljon a hányingere. Ekkor látta meg az első sovány, szállongó pihéket.

— Hó — mondta.

— Te egész úton egy meteorológiai jelentés vagy — mondta a sofőr.

— Tényleg hó. Most indult meg — erősködött Zoltán.

Mindketten nézték maguk előtt az utat. Figyelték, ahogy az első pihék aszfaltot érnek és abban a percben el is tűnnek. Aztán a sofőr a fiáról kezdett beszélni, mintha már látta is volna. Zoltánnak váratlanul a kivérzett szülő asszony képe tolakodott a szeme elé. Kiszállt a kocsiából, hogy elűzze a kényeszerű látomást. A biztosítási ügynököt nem látta sehohol.

Később nem tudta magának megmagyarázni, mi vezette. Vízelné kellett, de az árokparton is elvégezhetné volna. Ahelyett ő is a szalmakazal felé ment. A kazal szélárnyékos végében, egymásba csimpaszkodva, meglátta Katát és a biztosítási ügynököt. Inkább csak Kata látta. Belőle is a hosszú, fehér, kapaszkodó lábszára. A férfi, ahogy a hátát nekivetette a kazalnak, szinte eltűnt a szalmában.

Zoltán sarkonfordult, és maga sem tudta miért, futni kezdett. Az árokparton megbotlott, bukácsolt, majd elesett. Mindkét kezével egy katángkóróba kapaszkodott, hogy felhúzza magát. Amikor végre lábra állt, akkor sem eresztette el a katángokat. Később is emlékezett: csodálkozott, hogy még mindig milyen erős a száruk. Az öklendezés megőrnnyedve tartotta. Jóformán semmi sem jött belőle, csak valami tapadós, keserű nedv.

Aztán felegyenesedett. Várt valamit. Zokogásra gondolt. De csak a percege hulló havat hallgatta, amit hamarosan elnyomott a feltúrázott motor hangja.

Tamás István

Felajzott

íjam

türelme terem óvadékot
üstökös csóváján
edzett ideget
a sivatagra
a jégverésre
S íme merész nyúlárnyékból
nézek farkaszemet
farkasvak szónoklatokkal
prédikációkból felém
sziszegve repeső
pillangó igéekkel

Családfák lesorvadt
levelein csörtet
párzani sárlik
az ordas ösztön

Veres mellényben
pöffeszkednek a bábuk
a hajszálra kimunkált
marionett tornán

Zászlódíszben
koponyánkon izzad az ősz
Hűbér ing a szattyán

alattvaló gúnya
Vigyorgó vitákból
megelevenedett korbács
s véraláfutások
a deresre húzott országutak
meghajszolt kerékvágásain
s húr hurkolva kéjjel
hattyúi nyakán
a felocsúdott hangnak

Bencze József

Ha még kéthetenként

Ha még kéthetenként hazaűz a vágy,
vendég vagyok már, nem odavalósi.
De mégis megölel a mező,
elmeséli titkait a föld,
kivallat a szél, a tisztaszemű é,
felsír még bennem a kis mezei néger,
a szederszutykos, cigányképű,
tehenek előtt baktató kisfiú,
s elkoborolok, mint kisgyermekkoromban:
égre visznek fecskesuhanással áldott,
csőhözó szelek.

A Mester

— Mindennek megvannak a maga szabályai — dörmögte maga elé Bar Gerson. Bár lehet, hogy nem is dörmögött semmit, csak az ajkai mozdultak meg akaratlanul is saját határozott gondolatától. Bar Gerson világéletében szeretett elmerülni gondolataiban. A gondolatot hagyni kell, hogy végigfusson az agyon s minden ismeretlen ráncra kisimuljon. Ilyenkor már szinte olyannyira teljessé válik, akár a valóság.

Ha az ember felébe harapja a gondolatait, úgy jár, mint a szamaras asszony a kútnál — villant fel a reggeli kép Bar Gerson emlékezetében. Az ugyanis egyik korszóját, véletlenül a kút kövéhez ütvén, összetörte, s erre a másikat is a kúthoz csapta. A többi asszony persze zúgolódott e hiú szertelenkedés láttán, s kényszerítette a szamaras asszonyt, hogy takarítsa el a cserepeket. Menynyi kár és mennyi fölösleges munka! — nézett fel az égre Bar Gerson, s szinte újra látta naptól elvakult pillogásában, hogyan potyog szét hasznavehetetlen, vörös cserepekre a két szép nagy, öblös korszó.

A gondolatot végig kell gondolni, mert abból születik a pontosság. Aki hamarisan kapkod ide-oda, az ügyis kevesebb munkát végez, mint az, aki minden mozdulatát megfontolja és úgy begyakorolja, hogy az szinte már szokásává válik. Az ilyen ember, ha apró dolgokban is, de megközelíti a tökéletességet.

Bar Gerson nem szerette a hamari embereket, kelekótyáknak, tökéletleneknek tartotta őket. Az ilyen emberek csak vitáznak, okvetetlenkednek az utcákon meg a tereken, bajba sodorják magukat — sőt másokat, még ártatlanokat is. Ha a szamaras asszony végiggondolja, ami az első törött korszó láttán eszébe ötlött, a másik korszója már egészben maradhatott volna. Ha pedig — fűzte tovább szokása szerint Bar Gerson a gondolatot — már a kút felé érkezésében végiggondolja, megtervezi mozdulatait, akkor az első korszót sem üti hozzá az amúgy is látható, kiálló köhöz. Pedig volt ideje annak a kelekótya asszonynak, a számár lassan baktatott, de ő ahelyett, hogy a kútra meg a korszóra gondolt volna, melleit süttette a reggeli gyöngé napsugarakkal.

Bar Gerson türelmesen állt és várt. Neki mindig idejében szólnak, ha el kell kezdenie a dolgát. Az ő munkájára még nem került sor. Másét meg nem nagyon figyeli; semmi újat nem láthat ő már.

Kemény bőrből varrott, öblös zsebében szögek voltak: jó hegyes, kovácsolt vasszögek. Valamennyit egyenként ellenőrizte, mielőtt a bőrzsebbe rakta. Övében használatától fényes nyelvű harapfogó, jobb kezében súlyos kalapács lógott.

Ilyenkor, várakozás közben, mindig gondolkodott, hogy ne teljen fölöslegesen az idő. A szamaras asszony reggel óta nem ment ki a fejéből. No nem az a kelekótya céda zavarta, hanem a szép korszók: nagy, sima falú, öblös, szép korszók voltak. Látszott rajtuk, hogy jókezü mester csinálta. A kelekótyák nem képesek ilyen mestermunkára.

Még munka közben is úgy érezte, hogy minden valamirevaló mesterember meggyászolja az ilyen törött cserepeket, mert még a cserepeken is látszott, hogy a korszók szépek és jó korszók voltak. Az a céda szolgáló meg úgy vágta a kúthoz, mint egy rohadt almat.

Bar Gerson ügyes kezű mester volt. Mozdulatain a pontos begyakoroltság érződött. Félterdre ereszkedett munka közben. Hátranyújtott lábával szilárd támaszt keresett, hogy megtámaszkodhasson, ha nagyobbat kell sújtani a kalapáccsal. A fát is megvizsgálta, mert nem jó, ha a szög görcsbe megy, bár szükség esetén oda is be lehet verni. De az igazi mester a fa görcsét kikerüli.

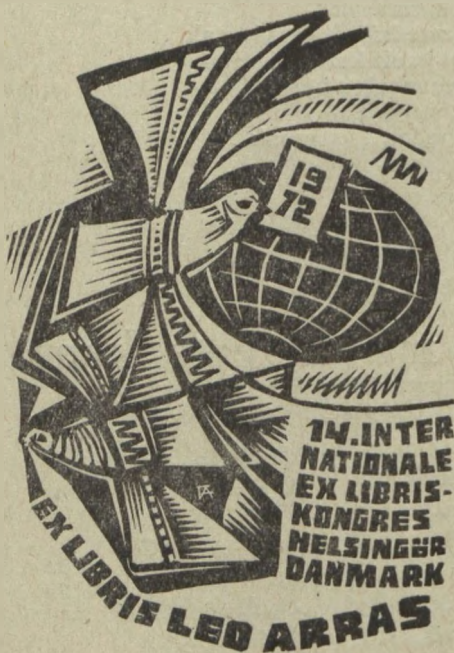
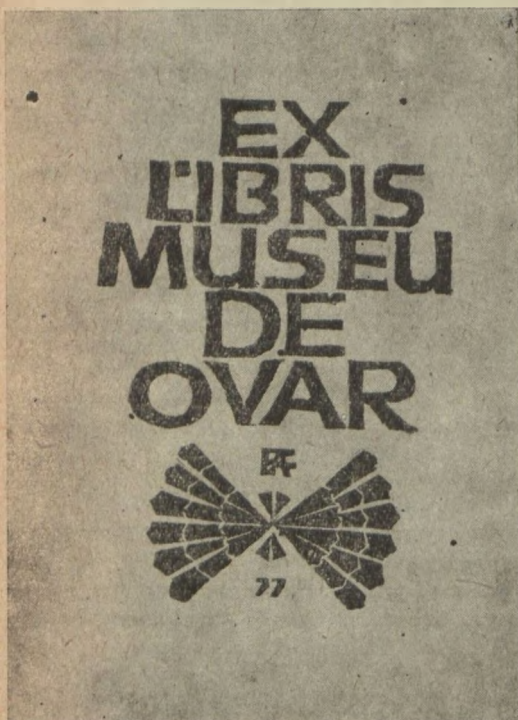
Bal kezével hátranyúlt a zsebbe és kivett egy szöget. Szinte öntudatlanul még egyszer ellenőrizte mutatóujjával a szög helyét. Ezután jött a leglényegesebb pillanat: tüzetesen megvizsgálta a keresztfához szorított férfi csuklóját, mert egyáltalán nem mind egy, hova helyezi el a szöget. Az átszögelt csuklónak meg kell tartania az elítélt testét pár napig a keresztfán. Persze volt már rá eset, hogy a felfeszített pár óra múlva leszakadt. Nevetséges ilyenkor a szélre meg a keselyűre hivatkozni. A rossz munka az oka, a kapkodó gondolkodás. Akiiket ő felszögel, azok nem esnek le semmilyen szétlől vagy madártól.

Az a lényeg, hogy jó szögeket kell kiválasztani és pontosan kell azokat elhelyezni. Nem lehet a szög sem túl vékony, sem vastag; mint az egyéves gyermek mutatóujja. Így magyarázta Bar Gerson a kovácsnak is. Oda kell helyezni a tenyér tövébe, ahol a kéz másik oldalán enyhe horpadás tapintható ki. Bar Gerson munkája közben erre figyel a legjobban. Nem hallja sem a segédek szuszogását, miközben az elítéltet erőlködve a kereszthez szorítják, sem az elítélt kiáltozását vagy hörgését.

Ez a Názáteri, akin most dolgozik, s aki Isten fiának mondja magát, már a hatodik ebben a hónapban. Most, úgy látszik, ez van divatban a kelekótyák között. A keresztrefeszítések közönsége is egyre csökken, már unja a nép az eszelősöket.

De ez a Názáteri különös ember. Különös, sőt rokonszenves, annak ellenére, hogy biztosan kelekótya. Nem kiabál, nem nyög, csak a homlokát veri ki a verejtek. Odanéz Bar Gersonra, miközben az a szögeket a kezeibe kalapálja.

... Furcsa nézése volt. Még a korszókat is elfeledtette a tekintete Bar Gersonnal. Sokáig nehezen tudta elfelejteni a Názáteri nézését. Valóban rokonszenves volt. Még szerencse, hogy én feszítettem meg — gondolta Bar Gerson, amikor emlékeiben felbukkant a Názáreti tekintete —, hiszen én vagyok a legjobb nevű mester az országban.

Lelkes Miklós

Lekéstek

szívekben tétováztok ti áldozati kések
s az isteni kegyekről de csudamód lekéstek!

tüdőt pazarló kürtből szálló papírvilágok,
jövőt hirdetőik — olykor még jelenig se láttok!

bár feltörne a forrás szava, őszintén egyszer,
akárcsak szól a gyermek, aki beszélni kezd el

vagy mint halál előtt szólnak bölesen a vénék,
akik egyszerre látnak szépséget, messzeséget

Sodródó

manókezekben selymes nyúlfülek
úszó időn a kakukkfű-sziget

labdák bolondja kerckgombú orr
fénylik a felhők szél-csücske alól

futnak a medvék hol-nem-volt mesék
mézet és méhet rejt a messzeség

szétzilált rétek kék világa száll
s hegyek mögé átlátó sasmadár

virágszínekben kardok élnek itt
gyöngy-villanásuk vízre égetik

uszonyos halak gögje tátog ott
azt képzelik, hogy halhatatlanok

Kelemen Gábor

A bűn jele

Megpihenhetsz, Mami: végérvényesen és
háboríthatatlanul — örökre nyugalmat lel-
tél. Nem zavar már semmi. Semmi és sen-
ki, itteni szomszédaidal békében megle-
szel majd. Csaknem egy emberöltő után,
de beérted a tiedet. Mert akiket itt hagy-
tál, nem tartoztak igazán hozzád; nem
voltak méltók a Mamihoz.

Egyedül állok tegnap hantolt sírodnál.
Siettem, nagyon siettem a szomorú hírre,
de előbb nem érhettem.

Talán jobb is.

Nem hallom az „Isten bocsássa meg, de
mindenkinek így kényelmesebb!” sóhajok-
kat, a gyász színlelt fájdalomába burkolt
megkönnyebbülést.

Sírodat nézem: sok koszorút kaptál. S
az illendőség gyantaszagú művirág-költe-
ményei közé egy szerény kis csokrot tes-
szek. A keresztre. A szürke kőkeresztre,
hogyan eltakarja a hatost.

Maradhatok még? Van időm, nekem
nem kell sietnem a torra. Te meg, ugye,
végképp ráérsz. Beszélgetnék, csak az a
baj, hogy nem sok jót idézhet emlékeze-
tem.

Jószerevel, életednek csupán egyötödét
ismerem. Az utolsó, az elmúlás előtti egy-
ötödöt. Amikor már fölöslegessé váltál,
amikor már nem hajtottál kellő hasznot.
Amikor útban voltál.

A kereszted — ugye, jól tudod? — egy-
szerű, szürke színű kőből készült. Több
mint tíz évig állt a fészker alatt a sarokba
támasztva — láttad te is! —, az évtizednyi
idő alatt színe kifakult, rászáradt csirke-
piszok mocskolta be. Emlékszel? Már az
aranyozás is kikopott a vésett betűkből.
Csak a jószeműek olvashatták, hogy ez áll
rajta: „Itt nyugszik Széles Istvánné, szül.:
Oroszi Terézia 1880—196...”.

Az utolsó számjegyet csak most kellett
bevésni.

Nyolcvanöt éves voltál, amikor a keresz-
tedet megvették. Akkor azt mondták: nem
él már sokáig az öregasszony. Minek is

élne? — kérdezték mások. A faluban még
senki sem érte meg a kilencven évet, így a
gyerekek is azt gondolták, hogy rövidesen
sírhoz kell tenni a Mamit.

Hogy is kezdődött? Mikor? Talán az Apó
temetése után, ötvenötben. Amikor kivit-
ték a temetőbe, úgy határoztak — haza-
felé az úton —, hogy a meglevő pénzt
széjjelosztják. A házat eladják, annak az
árán is megosztóznak. Te meg, Mami, el-
laksz náluk. Igaz, téged nem kérdeztek, de
mit is tehetél volna? Rájuk hagyod, mert
a gyerekeknek így jó.

Először Mihály fiadhoz kerültél. Nem
sokáig éltetek együtt. Mihály Pesten dol-
gozott, rövidesen ottragadt, vitte magával
a családját is.

Neked maradni kellett, lányod — Mari-
néni — fogadott magához. Ő is egyedül
élt. Férje korán elhalt, egyetlen fiát pedig
munkaeszköze, a traktor tette a sírhoz. Ti
ketten, két öregasszony, jól megvoltatok
egymással. Életkorotok együttesen elérte a
százötven évet, közös jövedelmek pedig

a hatszáz forintot. Igénytelenek voltak, az anyagiak miatt sohasem panaszkodtak.

S te lassan közeledtél a kilencven felé. De még elég jól bírtad magad! Ugye, hogy jól? Csak a szemekkel volt baj. Nagy nehezen hagytad magad rábeszélni, beleegyezted az operációba. Kórházba mentél, életedben először.

A szódásüvegalj vastagságú szemüveget nehezen szoktad meg, de jobban láttál. Együtt örültünk.

Bottal jártál, de sohasem maradtál nyugton. Hajtott az évtizedek alatt megszokott munka, állandóan tettél-vettél a ház körül. Libát őriztél, füvet szedtél az állatoknak, sőt, gallyat hoztál az erdőről. Keveset pihentél, ezért mindenki csodált. Ha meg gondoltad magad — meg a szükség úgy hozta —, elmentél a másfél kilométerre levő téesszérűre. Abroszodba szalmát raktál, és vitted haza. Jóság alá, meg gyújtósnak.

Emlékszel, milyen kérdéssel is feleltél, ha valaki — akárcsak tréfából is — szóvá tette?

— Az én főemet elvette a tszcs, ezt a kis szalmát csak elvihetem cserébe!

Igy mondtad: cserébe!

Sokszor jártam ebben az időben hozzád. Kisiskolás dédunokád leült melléd, és sokáig beszélgettünk. Fáradhatatlanul meséltél, s látszott rajtad, hogy jólesik a beszéd.

A névnapodat pedig sosem mulasztottam. Abban csak az volt a rossz, hogy mindig sírtál. Eleredtek a könnyeid, arcodat a szakácskádba vagy a szoknyád aljába törölted. Egyszer, az egyik utolsó találkozásunkkor így biztattalak:

— Meglátja, öregszülém, a századik születésnapján még köszönteni fogom.

Megrettentél akkor, nagyon megrettentél. Keresztet vetettél és reszkető ajkakkal mondtad: — Jaj, istenem! Csaba, kisfiam, ne kívánj nekem ilyen rosszat! Minek élnek addig? Isten büntetése lenne.

Nem érteltem. Akkor még fel nem foghattam. Csak gyanítottam, hogy hiszed: bűnt követsz el, ha tovább élsz, mint az emberek általában.

S te dolgoztál tovább. A gallyat, amit az erdőről hoztál, a térdeden tördelted el. — Nehéz a balta — így mondtad.

Ekkor már nagyon rosszul néztél ki. Csupa csont és bőr voltál, hajlott hátaddal — ne vedd zokon! — a mesék rút öregasszonyára emlékeztetted. Régi, kopott szoknyád, tucatnyi nyár forróságától kifakult kendőd is sután állt rajtad.

Csendes életedbe aztán ismét beleszakadt a baj. Lányod és gyámolítód — Mari néni — ágnak esett, egyik fele teljesen megbénult. Szomszédok, ismerősök, távoli rokonok látták el őt is mindazzal, amire szüksége volt. Te, Mami, kilencvenéves voltál már ekkor, s ez az esemény újabb stációt jelentett kálváriádon. Menned kellett. De hová? Ki tartson?

A körülötted zajló vitából te már nem sokat értettél. Zokszó nélkül vetted tudomásul azt is, hogy ezentúl egyik unokánál, Jancsinál fogsz lakni. Szép, új házban éltek. Ezt a fészket azzal a húszezer forinttal alapozták meg, amit társad és párod, Apó halálakor örökölték. Az osztokodásnál.

Hogy éltél, mit csináltál; ettől kezdve már csak hallomásból tudom. Ott hagytam, ott kellett hagyni a falut. Évente kétszer ha haza jutottam, s ilyenkor a kiporciózott percekből rád is kevés jutott.

Mondják, ekkor már nem dolgoztál annyit. Gyakran látták a lépcsőn üldögélni. Késő este, sötétedés után is. Többször és többen meg is kérdezték: — Mami, miért nem megy be a melegre? Megfázik — tették hozzá féltőn. Kissé rosszabb húztad magadon a lyukas berlinerkendőt és azt motyogtad: — Nincsenek itthon Jancsiék. — Ekkor értették meg, hogy miért ülsz olyan gyakran a lépcsőn. Egy odavetett, rongyos kabátra kuporodva. Sohasem hagytak egyedül a lakásban, ha elmentek valahová — ami gyakran megesett —, akkor kizártak.

De híre kelt másnak is. Nem sok idő telt el addig a napig, amikor Jancsi családjának szemefénye, a tizenkét éves kislány azt mondta: — Anyu, a Maminak szaga van. — Pár nap múlva pakolnod kellett. A húszezer forintért alig néhány hétig tartottak. Öreg, szüette ágyadat — csak ez maradt már, ami a tiéd — átvittek másik fiadhoz, Jancsi apjához. Szóval, oda költöztél. Költöztél? Költöztettek. Menyed — aki maga is öregasszony volt már — nem örült neked. Állandóan zsörtölődött, sokszor kiabált is. Ha nagyon mérges volt és elöntötte az epe, akkor meg is kérdezte: — Meddig akar még élni? Mindannyiunkon túl akar tenni? Maga

akar eltemetni minket? — A záporozó kérdések értelmét te már föl sem fogtad. Csak hallgattál. Lassan abbahagytad a söprögetést is, már nem csináltál semmit. Enni alig ettél, szinte csak csipegettél az ételből. Igaz, sok baj nem volt veled. Magad öltöztél, mosakodtál. De ekkor már kilencvenéves nyár volt mögötted. Elfáradtál.

Az udvar végében folyik a patak. Miért nem vigyáztál jobban erre a lusta kis erecskére? Miért nem ügyeltél jobban korlát nélküli hídjára? Hosszú szünet után ismét kezdedbe vetted a cirokseprőt, kibotorkáltál a hídra, hogy letakarítsd. A szemed, a rossz szemed az oka, hogy elvétetted a lépést és lezuhantál a két és fél méteres mélységbe. Mondják: nem sikoltottál, nem jajgattál. Némán, mozdulatlanul feküdtél a néhány centiméteres vízben. A köveken.

— Nem sok remény van hozzá — vélekedtek az emberek. Az orvos azt mondta, hogy törés nincs, de te félrebeszélted és nem ismertél meg senkit. A holnapi sira-tóasszonyok már látták közeli programjukat, amint a kíváncsiságtól hajtva bebetoppantak szobádba.

Odakünn közben szorgos munka folyt, ezt persze te nem tudhattad. Sietve lemosták a tíz esztendeje porosodó keresztet, megtisztították a tyúkpiszoktól.

Készenlétbe helyezték.

És te néhány nap múlva — mintha csak daczból tennéd, bosszantani akarnád az embereket — felkeltél az ágyból. Kiballagtál a kapuhoz. Kezedet a szódásüveg aljára emlékeztető szemüveg fölé ernyőzted, benéztél a világba. A világba, ami oly' sietve szeretett volna már megszabadulni tőled.

A menyed dühöngött, nem is próbált uralkodni magán. Kiállt ő is a kapuba és ott üvöltötte vérben forgó szemmel, a szomszédok és járókelők előtt: — Ez a vénasszony boszorkány, ennek nem árt semmi. Nem is fog megdöglöni soha!

A kifakadásra, a szitkokra te már rá se hederítettél. Nem sokat beszéltél és — bocsásd meg a nyílt szót! — az elméd sem volt hibátlan. Éltél hangtalanul a családban, mint az árnyék.

De most végleg elfáradt a szíved. Ide tették a kettős sír fenntartott részébe, Apó mellé. Hamarjában — talán a félelemtől, hogy meggondolod magad — fejed fölé állították a keresztet. Rajta olvasható a szöveg: „Itt nyugszik Széles Istvánné, szül. Oroszi Terézia 1880—1978”.

Hibás az írás, a sebtiben utánpingált aranyozás..., Mami! Keresztül húztad a számításokat, tovább merésztél élni, mint ami kiszabott véreidőtől.

A szürke köre odabütykölt hetes alól kilóg a hatos. Igaz, most virág, szerény kis csokrom takarja. A bűn áruló jelét azonban csak ideig-óráig leplezi.

Mert nem te vétkeztél, Mami, hosszú életeddel.